

مجله‌ی حافظ‌پژوهی (مرکز حافظ‌شناسی - کرسی پژوهشی حافظ)

سال ۱، شماره‌ی ۲، پیاپی ۲، پاییز و زمستان ۱۴۰۱، صص ۱۸۴-۱۵۷

کتاب‌شناسی حافظ در سال ۱۳۹۹ خورشیدی

سعیده رضازاده*

چکیده

بررسی آماری و طبقه‌بندی و مقایسه‌ی سالانه‌ی کتاب‌های منتشرشده در پیوند با حافظ، با توجه به حجم آثار منتشرشده در این زمینه و تداوم سیر انتشار این‌گونه تحقیقات، یکی از راه‌های مفید برای شناخت پژوهش‌های برتر و نیز آسیب‌شناسی مطالعات حافظ‌پژوهی است تا با استفاده از این دسته پژوهش‌ها بتوان از نتایج آن در ریشه‌یابی وضع موجود و پرکردن خلأهای آن در این بخش بهره برد. از همین‌رو در این پژوهش، ضمن ارائه‌ی کتاب‌شناسی حافظ در سال ۱۳۹۹ با تفکیک موضوعی، به همه‌ی کتاب‌های منتشرشده در این حوزه، اعم از کتاب‌های چاپ اول یا تجدید چاپ و نیز بسامد هریک اشاره شده است. این پژوهش که براساس جمع‌آوری اطلاعات دو پایگاه اطلاعاتی سازمان اسناد و کتابخانه‌ی ملی و خانه‌ی کتاب، تنظیم شده است، نشان می‌دهد در سال ۱۳۹۹، ۱۶۰ عنوان کتاب با شمارگان ۲۱۱۱۳۰ نسخه، در پیوند با حافظ منتشر شده که در مقایسه با سال ۱۳۹۸، افزایش داشته است. در این پژوهش کتاب‌هایی با موضوع «درباره‌ی حافظ: اندیشه، شعر و زندگی حافظ» با ۳۴ عنوان کتاب بیشترین تعداد را به خود اختصاص داده است که این آمار، بیانگر ادامه‌یافتن سیر صعودی انتشار کتاب‌های تألیفی درباره‌ی حافظ در مقایسه با سال‌های گذشته است.

* کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه شیراز، saeide.rezazade@gmail.com

همچنین مقایسه‌ی موضوعی کتاب‌ها نشان می‌دهد، کتاب‌هایی با موضوع فال حافظ، اعم از چاپ نخست یا مجدد، همچنان در شمار آثار پرتیراژ قرار دارد.

واژه‌های کلیدی: حافظ، حافظ پژوهی، کتاب‌شناسی، مرکز حافظ‌شناسی.

۱. مقدمه

در پیوند با لسان‌الغیب حافظ شیرازی، اندیشه، مقام و هنر او آثار بسیاری منتشر شده است. با توجه به حجم آثار و تداوم سیر انتشار این گونه تحقیقات، یکی از راه‌های مفید برای شناخت پژوهش‌های برتر و همین‌طور آسیب‌شناسی مطالعات حافظ‌پژوهی، بررسی آماری، طبقه‌بندی و مقایسه‌ی سالانه‌ی کتاب‌های منتشرشده در پیوند با حافظ است. انتشار کارنامه‌ی سالانه‌ی حافظ‌پژوهی یکی از فعالیت‌های پژوهشی مرکز حافظ‌شناسی، از سال ۱۳۷۶ تا کنون بوده است. این کارنامه، به‌طور پیوسته، هم‌زمان با برپایی یادروز حافظ و چاپ مقاله‌ها و سخنرانی‌های علمی نشست تخصصی یادروز حافظ، در قالب **دفتر حافظ‌پژوهی** به‌همت پژوهشگران منتشر شده است. در این پژوهش نیز، ضمن ارائه‌ی کتاب‌شناسی حافظ در سال ۱۳۹۹ با تفکیک موضوعی، به همه‌ی کتاب‌های منتشرشده در این حوزه، اعم از کتاب‌های چاپ اول یا تجدید چاپ و همچنین بسامد هریک اشاره شده است.

کارنامه‌ی نشر «سازمان اسناد و کتابخانه‌ی ملی ایران» در سال ۱۳۹۹ نشان می‌دهد؛ ۸۶۵۱۰ عنوان کتاب در این سال به چاپ رسیده است. همچنین براساس کارنامه‌ی نشر «خانه‌ی کتاب» در سال ۱۳۹۹، ۹۴۹۶۴ عنوان کتاب، به چاپ رسیده است که ۱۷۹۰۴ عنوان از آن، به کتاب‌هایی با دیوبی «ادبیات» اختصاص دارد.

در این میان، مجموع کتاب‌های چاپ‌شده در سال ۱۳۹۹ در پیوند با حافظ، ۱۶۰ عنوان با شمارگان ۲۱۱۱۳۰ نسخه است که این رقم، با توجه به اختلاف آماری دو پایگاه اطلاع‌رسانی «سازمان اسناد و کتابخانه‌ی ملی ایران» و «خانه‌ی کتاب» از راه تجمیع گزارش دو مرجع و استخراج عنوان‌های غیریکسان به دست آمده است.

مقایسه‌ی تعداد کتاب‌های منتشرشده در پیوند با حافظ در سال ۱۳۹۹، نسبت به سال پیش از آن (۱۳۹۸)^۱ که ۱۴۶ عنوان کتاب با شمارگان ۱۱۳۸۸۰ برای آن قید شده است، حکایت از افزایش انتشار این آثار دارد. براساس آمار موجود از میان کتاب‌های چاپ‌شده در پیوند با حافظ در سال ۱۳۹۹، کتاب‌هایی با موضوع «درباره‌ی حافظ: اندیشه، شعر و زندگی حافظ (در چاپ نخست)» با ۳۴ عنوان کتاب و ۲۲۰۳۰ نسخه، بیشترین تعداد را به خود اختصاص داده است و بعد از آن «چاپ مجدد دیوان حافظ همراه با فال‌نامه» در ۲۷ عنوان کتاب با شمارگان ۶۹۸۵۰ نسخه در رده‌ی دوم جدول قرار گرفته است.

همچنین کتاب‌هایی با موضوع «درباره‌ی حافظ: اندیشه، شعر و زندگی حافظ (در چاپ مجدد)» با ۱۸ عنوان و ۱۳۴۱۰ نسخه، «دیوان کامل چاپی (چاپ نخست)» با ۱۴ عنوان و ۱۷۹۷۰ نسخه، «دیوان همراه با فال‌نامه (چاپ نخست)» با ۱۳ عنوان و ۲۲۱۰۰ نسخه، «دیوان کامل چاپی (چاپ مجدد)» با ۱۲ عنوان و ۱۵۲۰۰ نسخه، «شرح بخشی از دیوان (چاپ نخست)» با ۷ عنوان و ۶۰۰۰ نسخه، «شرح کامل دیوان (چاپ نخست)» با ۶ عنوان و ۵۶۰۰ نسخه، «ترجمه‌ی کامل دیوان (چاپ نخست)» با ۶ عنوان و ۱۱۲۵۰ نسخه، «ترجمه‌ی کامل دیوان (چاپ مجدد)» با ۵ عنوان و ۱۷۰۰۰ نسخه، «گزیده‌ی دیوان (چاپ نخست)» با ۴ عنوان و ۲۵۰۰ نسخه، «شرح کامل دیوان (چاپ مجدد)» با ۴ عنوان و ۲۱۵۰ نسخه، «ترجمه‌ی بخشی از دیوان (چاپ مجدد)» با ۲ عنوان و ۱۵۰۰ نسخه، «حافظ و دیگران» با ۲ عنوان و ۱۵۰۰ نسخه، «استقبال، مشاعره و تضمین غزل‌های حافظ» با ۲ عنوان و ۱۵۰۰ نسخه، «ترجمه‌ی بخشی از دیوان» با یک عنوان و ۲۰۰ نسخه و «گزیده‌ی دیوان حافظ همراه با فال‌نامه» با یک عنوان و ۲۰ نسخه به ترتیب در جایگاه‌های بعدی قرار گرفته‌اند.

این آمار نیز در مقایسه با سال‌های گذشته^۲ نشان می‌دهد، کتاب‌های تألیفی منتشرشده درباره‌ی حافظ، همچنان سیری صعودی ملایمی در پیش گرفته است. نیز در مقایسه‌ای موضوعی خواهیم یافت که کتاب‌هایی با موضوع فال حافظ اعم از چاپ

نخست یا مجدد، همچنان در شمار آثار پرتیراژ قرار دارد که علت این موضوع، شایان بررسی و آسیب‌شناسی است. در ادامه‌ی این مقاله، جدول داده‌ها و فهرست کتاب‌های منتشرشده با شمارگان آن‌ها آمده است، اما پیش از آن توجه به چند نکته ضروری است:

۱. متأسفانه آمار «سازمان اسناد و کتابخانه‌ی ملی ایران» و «خانه‌ی کتاب» درباره‌ی تعداد و فهرست کتاب‌ها و همچنین بعضی از اطلاعات چاپی، مانند تعداد صفحات کتاب و سال چاپ متفاوت است؛ اما این فهرست براساس ترکیب اطلاعات هر دو پایگاه و در بعضی مواقع، تطبیق با نسخه‌ی چاپی منتشرشده تنظیم شده است.
۲. تعدادی از عنوان‌ها به دلیل مشخصات ارائه‌شده‌ی مشابه، تکراری به نظر می‌رسد؛ اما یادآور می‌شود برای هر یک از این کتاب‌ها شابک (شماره‌ی استاندارد بین‌المللی کتاب) متفاوتی ثبت شده است.
۳. اطلاعات کتاب‌شناسی کتاب‌ها براساس داده‌های موجود تنظیم شده است؛ بنابراین اگر کاستی‌هایی در هر یک از موارد دیده می‌شود، به دلیل دسترسی‌نداشتن به اطلاعات مورد نیاز (با وجود روش‌های جست‌وجوی متعدد) است.
۴. آمار و نمونه‌های یافت‌شده در سایت «سازمان اسناد و کتابخانه‌ی ملی ایران» و «خانه‌ی کتاب»، نشان می‌دهد، این پایگاه‌های اطلاعاتی درخصوص بعضی از کتاب‌ها که در بیش از یک جلد تدوین گردیده است، با توجه به این که برای هر جلد از کتاب، یک شابک در نظر گرفته شده، هر جلد از کتاب را یک عنوان به حساب آورده است؛ حال آن‌که در این پژوهش، مجموع مجلد کتاب، زیر یک عنوان شمارش شده است.

جدول کتاب‌شناسی حافظ در سال ۱۳۹۹

ردیف	عنوان موضوعی	چاپ اول	شمارگان
۱	دیوان کامل چاپی (چاپ نخست)	۱۴	۱۷۹۷۰
۲	دیوان کامل چاپی (چاپ مجدد)	۱۲	۱۵۲۰۰
۳	گزیده‌ی دیوان (چاپ نخست)	۴	۲۵۰۰
۴	گزیده‌ی دیوان (چاپ مجدد)	۲	۱۳۵۰
۵	ترجمه‌ی کامل دیوان (چاپ نخست)	۶	۱۱۲۵۰
۶	ترجمه‌ی کامل دیوان (چاپ مجدد)	۵	۱۷۰۰۰
۷	ترجمه‌ی بخشی از دیوان (چاپ نخست)	۱	۲۰۰
۸	ترجمه‌ی بخشی از دیوان (چاپ مجدد)	۲	۱۵۰۰
۹	دیوان همراه با فال‌نامه (چاپ نخست)	۱۳	۲۲۱۰۰
۱۰	دیوان همراه با فال‌نامه (چاپ مجدد)	۲۷	۶۹۸۵۰
۱۱	گزیده‌ای از دیوان حافظ همراه با فال‌نامه	۱	۲۰
۱۲	شرح کامل دیوان (چاپ نخست)	۶	۵۶۰۰
۱۳	شرح کامل دیوان (چاپ مجدد)	۴	۲۱۵۰
۱۴	شرح بخشی از دیوان (چاپ نخست)	۷	۶۰۰۰
۱۵	درباره‌ی حافظ (اندیشه، شعر و زندگی حافظ) (چاپ اول)	۳۴	۲۲۰۳۰
۱۶	درباره‌ی حافظ (اندیشه، شعر و زندگی حافظ) (چاپ مجدد)	۱۸	۱۳۴۱۰
۱۷	حافظ و دیگران (چاپ نخست)	۲	۱۵۰۰
۱۸	استقبال، مشاعره و تضمین غزل‌های حافظ (چاپ نخست)	۲	۱۵۰۰
*	جمع کل	۱۶۰	۲۱۱۱۳۰

۲. کتاب‌شناسی

۱.۲. دیوان چاپی

۱.۱.۲. دیوان چاپی کامل (چاپ نخست)

۱. حافظ خط امیرخانی، حامد حجت‌خواه، تهران: کتابسرای میردشتی، ۴۰۸ صفحه‌ی

مصور رنگی، نیمه‌رحلی، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.

۲. حافظ دیوان حافظ، تهران: آسمون ریسمون، ۵۰۰ صفحه، وزیری، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۳. حافظ شیراز، احمد شاملو، تهران: مروارید، ۶۱۸ صفحه، رقعی (گالینگور) چاپ اول، ۵۵۰ نسخه.
۴. دیوان حافظ (از روی نسخه‌ی پرویز ناتل خانلری)، خوانش و ویرایش: احمد عزتی‌پرور، قم: ملورین، ۵۲۸ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ اول، ۲۰۰ نسخه.
۵. دیوان حافظ (براساس نسخه‌ی علامه محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی)، ترکیب خوشنویسی: محمدمهدی منصوری، تهران: اندیشمندان جوان، ۴۰۷ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ اول، ۵۰۰۰ جلد.
۶. دیوان حافظ براساس نسخه‌ی غنی و قزوینی، اصفهان: گفتمان اندیشه‌ی معاصر، ۵۰۰ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۷. دیوان حافظ براساس نسخه‌ی محمد قزوینی - قاسم غنی، ترکیب خوشنویسی: محمدمهدی منصوری، تهران: تفکر ناب، ۵۴۴ صفحه، رقعی (گالینگور)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۸. دیوان حافظ، تهران: خوب، ۵۰ صفحه، رقعی (گالینگور)، چاپ اول، ۴۰۰۰ نسخه.
۹. دیوان حافظ، تهران: زرین‌آرا، ۴۲۰ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.
۱۰. دیوان حافظ، خط: مهدی فلاح، تهران: کارگاه فیلم و گرافیک سپاس، ۴۹۶ صفحه، خشتی (گالینگور)، چاپ اول، ۱۵۰۰ نسخه.
۱۱. دیوان خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی (شامل: غزلیات، قصاید، مثنوی، ساقی‌نامه، قطعات، رباعیات، از روی نسخه‌ی مرحوم محمود حکیم فرزند میرزای وصال، با مقدمه و تصحیح و مقابله با چندین نسخه‌ی قدیم و جدید)،

مینیاتور: امیر طهماسبی، تذهیب: محمدرضا هنرور، تهران: هلیا، ۵۱۷ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.

۱۲. دیوان خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی، تهران: کلام حق، ۴۰۳ صفحه، وزیری (شومیز) چاپ اول، ۲۰ نسخه.

۱۳. دیوان غزلیات حافظ، خط تحریری: عبدالحسین عاشوری، تهران: دانشیاران ایران، ۴۴۸ صفحه، رحلی (گالینگور)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.

۱۴. متن کامل دیوان حافظ براساس نسخه‌ی خطی نویافته، تنظیم و مقدمه: محمد مقدم گل محمدی؛ تذهیب و مینیاتور: محمود فرشچیان، خوشنقاری: محمدمهدی منصوری، خوشنویسی مقدمه: کوروش حسنی، تهران: خانه فرهنگ و هنر گویا، ۴۱۶ صفحه، وزیری، چاپ اول، ۷۰۰ نسخه.

۲.۱.۲. دیوان چاپی کامل (چاپ مجدد)

۱. دیوان جامع حافظ با توضیحات و واژه‌نامه، ویراسته: محمود رکن، شیراز: نوید شیراز، ۶۸۸ صفحه، رقعی گالینگور، چاپ دوم، ۱۵۰۰ نسخه.

۲. دیوان حافظ (براساس نسخه‌ی دکتر قاسم غنی و محمد قزوینی)، خطاط: حسن ملائی تهرانی، تهران: صمد، ۵۴۲ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ دوم، ۱۱۰۰ نسخه.

۳. دیوان حافظ (براساس نسخه‌ی دکتر قاسم غنی و محمد قزوینی)، خطاط: حسن ملائی تهرانی، تهران: صمد، ۵۴۲ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ ششم، ۱۱۰۰ نسخه.

۴. دیوان حافظ (به‌همراه شرح کامل دشواری‌ها)، به‌کوشش: منوچهر علی‌پور، مقدمه: قدمعلی سرامی، تهران: تیرگان، ۵۷۲ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ چهارم، ۱۵۰۰ نسخه.

۵. دیوان حافظ براساس نسخه‌ی تصحیح‌شده‌ی غنی-قزوینی، به‌اهتمام: رضا کاکایی دهکردی، تهران: ققنوس، ۴۱۴ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ هفتم، ۲۲۰۰ نسخه.

۶. دیوان حافظ براساس نسخه‌ی علامه محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی، به‌کوشش: مهدی شریعتی و نسرین شریعتی؛ ترکیب خوشنویسی: محمدمهدی منصوری،

- تذهیب: مرضیه عرفانی، اصفهان: کتاب سهیل، ۴۶۸ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ مجدد، ۳، ۵۰۰ نسخه.
۷. دیوان حافظ براساس نسخه‌ی علامه محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی، ترکیب خوشنویسی: محمدمهدی منصوری، تذهیب: رضا ظرفیان، تهران: اسلامی، ۸۰۴ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ سوم، ۱۵۰۰ نسخه.
۸. دیوان حافظ شیرازی از روی نسخه‌ی تصحیح‌شده‌ی علامه محمد قزوینی با ترجمه‌ی احوال حافظ از لغت‌نامه‌ی علامه علی اکبر دهخدا، خطاط: مصطفی اشرفی، تهران: پیام عدالت، ۴۵۸ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ ششم، ۲۰۰۰ نسخه.
۹. دیوان حافظ شیرازی، به‌اهتمام: محمد رستمی، تهران: علمی و فرهنگی، ۶۷۲ صفحه، رقعی (گالینگور)، چاپ دوم، ۱۰۰۰ نسخه.
۱۰. دیوان حافظ، مصحح: بهاء‌الدین خرمشاهی، خطاط: کاوه اخوین، طراح و گرافیست: فوزی تهرانی، تهران: دوستان، ۳۴۵+ بیست‌ودو صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ سوم، ۵۵۰۰ نسخه.
۱۱. دیوان حافظ، مصحح: بهاء‌الدین خرمشاهی، خطاط: کاوه اخوین، طراح و گرافیست: فوزی تهرانی، تهران: دوستان، ۳۴۵+ بیست‌ودو صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ پنجم، ۵۵۰۰ نسخه.
۱۲. دیوان خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی: با استفاده از نسخه‌ی تصحیح‌شده‌ی محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی، مقدمه: اسماعیل خدابنده، خطاط: عباس منظوری، تهران: اقبال، ۳۹۵ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ بیست‌وهفتم، ۱۷۰۰ نسخه.

۲.۲. گزیده‌ی دیوان

۱.۲.۲. گزیده‌ی دیوان (چاپ نخست)

۱. اشعار عارفانه: گلچین از دیوان حافظ، مولانا، علامه شهید بلخی، علامه اقبال

لاهوری با اشعار و ضرب‌المثل‌های از دفتر یادداشت عالم ربانی و عارف

صمدانی مرحوم والد حضرت آیت‌الله حاج آخوند بکک، گردآورنده: محمدعلی

دانش، قم: ابوالحسنی، ۳۰۶ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.

۲. برگزیده‌ی اشعار حافظ شیرازی، گردآورنده: محبوبه متقیان‌پور، تهران: سرمستان،

۵۴ صفحه، رقعی (شومیز) چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.

۳. سی‌شعر: حافظ (همراه با تحلیل، زندگی‌نامه و راهنمای خواندن)، حدیث

لزرغلامی، تهران: شهر قلم، ۱۰۷ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.

۴. سی عاشقانه‌ی کوتاه حافظ شیرازی، به‌گزینش: محمودرضا شالبافان، تهران: مهر و

دل، ۶۲ صفحه، جیبی (شومیز)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.

۲.۲.۲. گزیده‌ی دیوان (چاپ مجدد)

۱. حافظ ما مست باده‌ی ازل است (۱۵۰ غزل)، انتخاب: مهشید مشیری، ۱۴۶ صفحه،

رقعی (شومیز)، چاپ دوم، ۱۰۰ نسخه.

۲. گزیده‌ی دیوان حافظ، اسدالله بقایی نائینی، تهران: سوره‌ی مهر، ۴۴۴ صفحه، رقعی

(شومیز) چاپ دوم، ۱۲۵۰ نسخه.

۳.۲. ترجمه‌ی شعر حافظ

۱.۳.۲. ترجمه‌ی کامل دیوان (چاپ نخست)

۱. *حال خوش با حافظ همراه با ترجمه‌ی انگلیسی*، گردآورنده: مریم نوذری تهرانی و مهرداد نیکنام، مترجم: پل اسمیت، تهران: اساطیر پارسی، ۱۶۶ صفحه‌ی مصور رنگی، خشتی (گالینگور)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۲. *دیوان حافظ (فارسی-انگلیسی)*، مصحح: محمد قزوینی-قاسم غنی، خطاط: مهدی خداپناه، مذهب: محمدرضا هنرور، تصویرگر: امیر طهماسبی، تهران: پیام عدالت، ۴۴۸ صفحه، رقعی (گالینگور)، چاپ اول، ۲۷۵۰ نسخه.
۳. *دیوان حافظ براساس نسخه‌ی غنی و قزوینی*، مقدمه: عبدالحسین زرین‌کوب، ترجمه‌ی انگلیسی: بهروز همایون‌فر، ترکیب خوشنویسی: محمدمهدی منصور، تذهیب: سیده‌نادره صالحی، مینیاتور: علیرضا آقامیری، تهران: پارس کتاب، ۴۰۹ صفحه‌ی مصور رنگی، جیبی (گالینگور)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۴. *دیوان حافظ فارسی-انگلیسی*، تصحیح: غنی-قزوینی، تذهیب: فرید هنرور، پردیس تهران: راه بیکران، ۳۳۶ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ اول، ۵۰۰۰ نسخه.
۵. *دیوان حافظ فارسی-انگلیسی*، به تصحیح: غنی-قزوینی، تذهیب: محمدرضا هنرور، تابلوهای خوشنویسی: مهدی خداپناه، نگارگری: امیر طهماسبی، خوشنویسی رایانه‌ای: کاوه اخوین، ترسیم رایانه‌ای تذهیب: فرید هنرور، پردیس تهران: راه بیکران (آراز بیکران)، ۴۴۸ صفحه مصور، رحلی (گالینگور)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.
۶. *دیوان حافظ: بالعربیة شعرا*، مترجم: نادر نظام‌تهرانی، تهران: آوای خاور، ۱۰۴۰ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.

۲.۳.۲. ترجمه‌ی کامل دیوان (چاپ مجدد)

۱. *دیوان حافظ (فارسی-انگلیسی)*، به تصحیح: غنی-قزوینی، تذهیب: محمدرضا هنرور، تابلوهای خوشنویسی: مهدی خداپناه، نگارگری: امیر طهماسبی، خوشنویسی

- رایانه‌ای: کاوه اخوین، ترسیم رایانه‌ای تذهیب: فرید هنرور، پردیس تهران: راه بیکران، ۳۸۸ صفحه‌ی مصور، وزیری (گالینگور)، چاپ سوم، ۵۰۰۰ نسخه.
۲. *دیوان حافظ* (فارسی-انگلیسی)، به تصحیح: غنی-قزوینی، تذهیب: محمدرضا هنرور، تابلوهای خوشنویسی: مهدی خدایانه، نگارگری: امیر طهماسبی، خوشنویسی رایانه‌ای: کاوه اخوین، ترسیم رایانه‌ای تذهیب: فرید هنرور، پردیس تهران: راه بیکران، ۳۸۸ صفحه‌ی مصور، وزیری (گالینگور)، چاپ چهارم، ۶۰۰۰ نسخه.
۳. *دیوان حافظ* (فارسی-انگلیسی)، به تصحیح: غنی-قزوینی، تذهیب: محمدرضا هنرور، تابلوهای خوشنویسی: مهدی خدایانه، نگارگری: امیر طهماسبی، خوشنویسی رایانه‌ای: کاوه اخوین، ترسیم رایانه‌ای تذهیب: فرید هنرور، پردیس تهران: راه بیکران، ۳۸۴ صفحه‌ی مصور، وزیری (گالینگور)، چاپ پنجم، ۵۰۰۰ نسخه.
۴. *دیوان حافظ*، مقدمه: حسین الهی‌قمشه‌ای، مترجم: آرتورجان آربری، خطاط: کاوه اخوین، مذهب: محمود فرشچیان، تهران: خانه‌ی فرهنگ و هنر گویا، ۴۴۸ صفحه‌ی مصور، رحلی (گالینگور)، چاپ پنجم، ۵۰۰ نسخه.
۵. *دیوان حافظ فارسی-انگلیسی همراه با تفسیرهای کوتاه*، مترجم: هنری ویلبرفورس کلارک، تهران: سمیر، ۶۳۲ صفحه، وزیری (کالینگور)، چاپ پنجم، ۵۰۰ نسخه.

۳.۳.۲. ترجمه‌ی بخشی از دیوان (چاپ نخست)

نسیم طره‌ی دوست، انتخاب ابیات: نوذر قره، مقدمه: ستاره معتضدی، ترجمه‌ی انگلیسی: سعید سعیدپور، عکس: افشین بختیار، تهران: ارس، ۱۶۸ صفحه، رقعی، چاپ اول، ۲۰۰ نسخه.

۴.۳.۲. ترجمه‌ی بخشی از دیوان (چاپ مجدد)

۱. *غزلیات حافظ*، *گزیده‌ی نسخه‌ی محمد قزوینی و قاسم غنی*، ترجمه‌ی انگلیسی: آرتور جان آربری، مقدمه: حسین الهی‌قمشه‌ای، به خط: امیراحمد فلسفی، مینیاتور و

- تذهیب: محمود فرشچیان، تهران: خانه‌ی فرهنگ و هنر گویا، ۲۰۹ صفحه‌ی مصور رنگی، چاپ دوم، رحلی (گالینگور)، ۵۰۰ نسخه.
۲. مست عشق: برگزیده‌ی اشعار حافظ^۴، ترجمه و تصحیح: علی سلامی، اصفهان: گویا، ۴۷۹ صفحه، پالتویی (شومیز)، چاپ دوم، ۱۰۰۰ نسخه.

۴.۲. فال حافظ

۱.۴.۲. دیوان کامل همراه با فال‌نامه (چاپ نخست)

۱. دیوان حافظ به‌انضمام فال حافظ، مصحح: محمد قزوینی-قاسم غنی، مذهب: محمدرضا هنرور، تصویرگر: رضا بدرالسماء، تهران: پارمیس، ۵۴۲ صفحه، پالتویی (گالینگور)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.
۲. دیوان حافظ شیرازی همراه با متن کامل فال‌نامه (براساس نسخه‌ی علامه محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی)، ترکیب خوشنویسی: محمدمهدی منصوری، تهران: دانش‌پرور، جیبی (گالینگور)، چاپ اول، ۷۰۰۰ نسخه.
۳. دیوان حافظ شیرازی همراه با متن کامل فال‌نامه‌ی حافظ از روی نسخه‌ی تصحیح‌شده‌ی علامه محمد قزوینی با ترجمه‌ی احوال حافظ از لغت‌نامه علامه علی‌اکبر دهخدا، به‌خط: مصطفی اشرفی، تهران: انسان برتر، ۵۷۴ صفحه، رقعی (گالینگور)، چاپ اول، ۳۰۰۰ نسخه.
۴. دیوان حافظ همراه با فال‌نامه‌ی کامل، خطاط: محمدمهدی منصوری، مذهب: محمدرضا هنرور، تهران: اسلامی، ۵۵۲ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ اول، ۲۰۰۰ نسخه.
۵. دیوان حافظ همراه با فال‌نامه، تهران: مکتوب، ۵۲۹ صفحه، جیبی (شومیز)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.

۶. *دیوان حافظ همراه با فال‌نامه*، مصحح: محمد قزوینی-قاسم غنی، نجف‌آباد: مهتاب عدالت، ۵۱۴ صفحه، جیبی (شومیز)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.
۷. *دیوان حافظ همراه با فال‌نامه*، مصحح: محمد قزوینی-قاسم غنی، نجف‌آباد: مهتاب عدالت، ۵۱۴ صفحه، جیبی (شومیز)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.
۸. *دیوان حافظ همراه با فال‌نامه‌ی کامل براساس نسخه‌ی علامه محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی*، ترکیب خوشنویسی: محمدمهدی منصوری، تذهیب: محمدرضا هنرور، تهران: پیام سحر، ۵۵۲ صفحه، جیبی (شومیز)، چاپ اول، ۱۵۰۰ نسخه.
۹. *دیوان حافظ همراه با فال‌نامه‌ی کامل*، تنظیم‌کننده: محمدحسین نظیفی، ترکیب خوشنویسی: محمدمهدی منصوری، تذهیب: محمدرضا هنرور، تهران: انتشارات اسلامی، ۵۵۲ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ اول، ۲۰۰۰ نسخه.
۱۰. *با لسان‌الغیب: تفرّی نو بر غزلیات حافظ شیرازی تصحیح غزلیات، اعراب‌گذاری در تفرّی (با املا‌ی نوین فارسی)*، مهدی سجودی‌مقدم، براساس نسخه‌ی عبدالرحیم خلخالی، خطاط: اسرافیل شیرچی، تهران: مهراندیش، ۵۲۴ صفحه، رقعی (گالینگور)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۱۱. *فال‌نامه‌ی حافظ: (دیوان حافظ شیرازی همراه با متن کامل از روی نسخه‌ی تصحیح‌شده‌ی علامه محمد قزوینی)*، مقدمه: علی‌اکبر دهخدا، خطاط: مصطفی اشرفی، تهران: پیام آزادی، ۵۶۰ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ اول، ۳۰۰۰ نسخه.
۱۲. *فال‌نامه‌ی کامل حافظ شیرازی علیه‌الرحمه*، تعبیر و تفسیر غزل‌ها: مهدی داودی، مقدمه: علی‌اکبر دهخدا، خط: اسماعیل نژادفرد لرستانی، تهران: کتاب برتر، ۴۹۶ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ اول، ۱۰۰ نسخه.
۱۳. *متن کامل دیوان حافظ همراه با تفسیر*، به‌کوشش: سیدمحمود محمودی، تهران: آلا قلم، ۱۰۱۱ صفحه، رقعی (گالینگور)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.

۲.۴.۲. دیوان کامل همراه با فال‌نامه (چاپ مجدد)

۱. *دیوان حافظ (همراه با فال حافظ) براساس نسخه‌ی دکتر قاسم غنی و علامه محمد قزوینی*، به‌اهتمام: میترا افشار، ترکیب خوشنویسی: محمدمهدی منصور، تهران: صدای معاصر، ۵۳۸ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ سوم، ۲۲۰۰ نسخه.
۲. *دیوان حافظ (همراه با فال حافظ) براساس نسخه‌ی دکتر قاسم غنی و علامه محمد قزوینی*، به‌اهتمام: میترا افشار، ترکیب خوشنویسی: محمدمهدی منصور، تهران: صدای معاصر، ۵۴۶ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ نهم، ۱۶۵۰ نسخه.
۳. *دیوان حافظ براساس نسخه‌ی دکتر قاسم غنی و علامه محمد قزوینی (همراه با فال‌نامه و شرح غزلیات)*، شرح غزلیات: کاظم عابدینی مطلق، ترکیب و خوشنویسی: محمدمهدی منصور، قم: اندیشه‌ی هادی، ۴۴۵ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ دوم، ۰۰۰۱ نسخه.
۴. *دیوان حافظ خوشنویسی‌شده براساس نسخه‌ی مصحح شادروانان علامه محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی به‌انضمام تفسیر فال‌نامه*، مقدمه: عبدالحسین زرین‌کوب، تفسیر فال‌نامه: نظام‌الدین نوری کوتنائی، نقاشی: محمود فرشچیان، خوشنویسی: عباس اخوین، تذهیب: عیسی بهادری، تهران: زرین و سیمین، ۵۷۶ صفحه‌ی مصور، وزیری (گالینگور)، چاپ پانزدهم، ۵۰۰ نسخه.
۵. *دیوان حافظ شیرازی همراه با متن کامل فال‌نامه‌ی حافظ از روی نسخه‌ی تصحیح‌شده‌ی علامه محمد قزوینی*، مصحح: سیدمحمدکاظم قزوینی، خطاط: مصطفی اشرفی، تهران: راه بیکران، ۵۶۰ صفحه، جیبی (شومیز)، چاپ دوم، ۴۰۰۰ نسخه.
۶. *دیوان حافظ همراه با فال*، متن کامل از نسخه‌ی علامه قزوینی و دکتر قاسم غنی، مقدمه: بهمن خلیفه‌بناروانی، خوشنویسی کامپیوتری: غلامحسین اعرابی، تهران: تیموری، ۵۱۲ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ سوم، ۱۵۰۰ نسخه.

۷. دیوان حافظ همراه با فال، متن کامل از نسخه‌ی علامه قزوینی و دکتر قاسم غنی، تهران: تیموری، ۵۱۴ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ نهم، ۱۵۰۰ نسخه.
۸. دیوان حافظ: همراه با تفسیر فال‌گونه، مصحح: محمد قزوینی - قاسم غنی، تذهیب: محمدرضا هنرور، نگارگری: رضا بدرالسماء، تهران: پارمیس، ۵۳۸ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ دوم، ۳۰۰۰ نسخه.
۹. دیوان حافظ: همراه با فال‌نامه، تفسیر عرفانی و شرح لغات، به‌اهتمام: کاظم عابدینی مطلق، قم: نگاه آشنا، چاپ دهم، ۱۰۰۰ نسخه.
۱۰. دیوان خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی به‌انضمام فال‌نامه از روی نسخه‌ی دکتر قاسم غنی و علامه قزوینی و تطبیق با چندین دیوان دیگر، مقدمه و تصحیح: رضا معصومی، فال: امیر مقدم، خطاط: اسماعیل نیکبخت، تهران: گلی، ۵۴۴ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ پانزدهم، ۵۰۰۰ نسخه.
۱۱. دیوان و فال حافظ با معنی، به‌کوشش: جمشید صداقت‌نژاد، تهران: نیما، ۵۴۶ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ پانزدهم، ۵۰۰ نسخه.
۱۲. فال حافظ، تفسیر فال‌نامه: نظام‌الدین نوری‌کوتنائی، نقاش: محمود فرشچیان، خطاط: عباس اخوین، تهران: زرین و سیمین، ۱۰۸ صفحه‌ی مصور رنگی، جیبی (گالینگور)، چاپ یازدهم، ۱۰۰۰ نسخه.
۱۳. فال حافظ، تفسیر فال‌نامه: نظام‌الدین نوری‌کوتنائی، نقاش: محمود فرشچیان، خطاط: عباس اخوین، ترجمه: مهدی فیروزی، تهران: زرین و سیمین، ۵۴ صفحه‌ی مصور رنگی، جیبی (گالینگور)، چاپ دوازدهم، ۱۰۰۰ نسخه.
۱۴. فال حافظ، تفسیر فال‌نامه: نظام‌الدین نوری‌کوتنائی، نقاش: محمود فرشچیان، خطاط: عباس اخوین، تهران: زرین و سیمین، ۱۰۸ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ سیزدهم، ۱۰۰۰ نسخه.

۱۵. فال‌نامه‌ی حافظ: دیوان حافظ شیرازی همراه با متن کامل از روی نسخه‌ی تصحیح‌شده‌ی علامه محمد قزوینی، خطاط: مصطفی اشرفی، تهران: پیام عدالت، ۵۷۴ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ ششم، ۱۰۰۰۰ نسخه.
۱۶. فال‌نامه‌ی حافظ: دیوان حافظ شیرازی همراه با متن کامل از روی نسخه‌ی تصحیح‌شده‌ی علامه محمد قزوینی، خطاط: مصطفی اشرفی، تهران: پیام عدالت، ۵۷۴ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ هفتم، ۱۰۰۰۰ نسخه.
۱۷. فال‌نامه‌ی حافظ: دیوان حافظ شیرازی همراه با متن کامل از روی نسخه‌ی تصحیح‌شده‌ی علامه محمد قزوینی، خطاط: مصطفی اشرفی، تهران: پیام عدالت، ۶۴۰ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ هشتم، ۱۵۰۰۰ نسخه.
۱۸. فال‌نامه‌ی حافظ: دیوان حافظ شیرازی همراه با متن کامل از روی نسخه‌ی تصحیح‌شده‌ی علامه محمد قزوینی، خطاط: مصطفی اشرفی، تهران: پیام عدالت، ۵۸۲ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ نهم، ۲۵۰۰ نسخه.
۱۹. فال‌نامه‌ی حافظ: دیوان حافظ شیرازی همراه با متن کامل از روی نسخه‌ی تصحیح‌شده‌ی علامه محمد قزوینی، خطاط: مصطفی اشرفی، تهران: پیام عدالت، ۵۷۴ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ دهم، ۵۰۰۰ نسخه.
۲۰. فال‌نامه‌ی حافظ: دیوان حافظ شیرازی همراه با متن کامل از روی نسخه‌ی تصحیح‌شده‌ی علامه محمد قزوینی، خطاط: مصطفی اشرفی، تهران: پیام عدالت، ۵۷۸ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ یازدهم، ۷۰۰۰ نسخه.
۲۱. فال‌نامه‌ی حافظ: دیوان حافظ شیرازی همراه با متن کامل از روی نسخه‌ی علامه محمد قزوینی، مقدمه: علی‌اکبر دهخدا، خط: مصطفی اشرفی، تذهیب: محمدرضا هنرور، پردیس تهران: راه بیکران، ۶۵۲ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ دوم، ۴۰۰۰ نسخه.

۲۲. فال‌نامه‌ی حافظ: دیوان حافظ شیرازی همراه با متن کامل از روی نسخه‌ی علامه

محمد قزوینی، مقدمه: علی‌اکبر دهخدا، خط: مصطفی اشرفی، تذهیب: محمدرضا هنرور، پردیس تهران: راه بیکران، ۵۸۲ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ سوم، ۲۵۰۰ نسخه.

۲۳. فال‌نامه‌ی حافظ: دیوان حافظ شیرازی همراه با متن کامل از روی نسخه‌ی علامه

محمد قزوینی، مقدمه: علی‌اکبر دهخدا، خط: مصطفی اشرفی، تذهیب: محمدرضا هنرور، پردیس تهران: راه بیکران، ۵۷۲ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ چهارم، ۲۵۰۰ نسخه.

۲۴. فال‌نامه‌ی حافظ: دیوان حافظ شیرازی همراه با متن کامل از روی نسخه‌ی علامه

محمد قزوینی، مقدمه: علی‌اکبر دهخدا، خط: مصطفی اشرفی، تذهیب: محمدرضا هنرور، پردیس تهران: راه بیکران، ۵۷۸ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ پنجم، ۱۵۰۰ نسخه.

۲۵. فال‌نامه‌ی حافظ: دیوان حافظ شیرازی همراه با متن کامل فال‌نامه‌ی حافظ،

تهران: لیدا، ۵۳۶ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ دوم، ۱۰۰۰ نسخه.

۲۶. فال‌نامه‌ی کامل دیوان حافظ: براساس نسخه‌ی تصحیح‌شده‌ی غنی و قزوینی،

معنی و فال: علی‌مراد رضایی‌پور، مقدمه: عبدالرضا مظاهری، تهران: عقیل، ۵۱۲ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ دوازدهم، ۱۰۰۰ نسخه.

۲۷. فال‌نامه‌ی کامل دیوان حافظ: براساس نسخه‌ی تصحیح‌شده‌ی غنی و قزوینی،

معنی و فال: علی‌مراد رضایی‌پور، مقدمه: عبدالرضا مظاهری، تهران: عقیل، ۵۱۲ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ سیزدهم، ۱۰۰۰ نسخه.

۳.۴.۲. گزیده‌ی دیوان حافظ با فال‌نامه

راز حافظ: مجموعه‌ای از فال‌های خواجه حافظ شیرازی، مهدی موسوی‌نژاد، تهران:

همای سبز، ۱۲۲ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۲۰ نسخه.

۵.۲. شرح اشعار حافظ

۱.۵.۲. شرح کامل دیوان (چاپ نخست)

۱. حافظ خودمونی: دیوان حافظ (آسان‌خوان و آسان‌فهم)، شرح و توضیح: زهراسادات حسینی، مجید شمس‌الدین‌نژاد و غلامعلی گرایبی، مقدمه: حسن ذوالفقاری، راوی: بهروز محمودی بختیاری، تهران: خاموش، ۵۴۹ صفحه، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.

۲. دیوان حافظ با شرح ابیات براساس نسخه‌ی قاسم غنی و محمد قزوینی، شارح: مجید گل‌محمدی، تهران: آرایان، تذهیب: فرید هنرور، نگارگری: امیر طهماسبی، ترکیب خوشنویسی: محمدمهدی منصور، تهران: آرایان، ۱۰۷۲ صفحه، وزیری (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.

۳. دیوان حافظ به همراه تعبیر عرفانی و وزن عروضی نسخه‌ی محمد قزوینی قاسم غنی، شرح غزل: کاظم عابدینی مطلق، واژه‌نامه: سمانه کیانی، قم: امیرالبیان، ۵۰۸ صفحه، جیبی (گالینگور)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.

۴. دیوان حافظ شیرازی، به کوشش: علی شرافت، تهران: شعر الف، ۴۸۰ صفحه، رقعی (گالینگور)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.

۵. گلبانگ عاشقانه، (شرح و تحلیل غزل‌های حافظ): احمد شوقی‌نوبر، تهران: ستارگان زمینی، ۴ جلد، ۲۰۴۸ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.

۶. گنجینه‌ی عرفان: شرح غزل‌های حافظ، محمد معین، به کوشش: مهدخت معین و سهیلا امیرقاسم‌خانی، تهران: صدای معاصر، ۷۵۱ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.

۲.۵.۲. شرح کامل دیوان (چاپ مجدد)

۱. درس حافظ: نقد و شرح غزل‌های خواجه شمس‌الدین محمد حافظ، محمد استعلامی، تهران: سخن، ۱۳۴۴ صفحه (جلد اول ۱ تا ۶۷۲ و جلد دوم ۶۷۳ تا ۱۳۴۴)، وزیری (گالینگور)، ۲ جلد، چاپ هشتم، ۵۵۰ نسخه.
۲. دیوان حافظ شیرازی، تصحیح علمی با توضیح کوتاه دشواری‌ها: سیدعلی محمد رفیعی، تهران: قدیانی، ۶۸۴ صفحه، پالتویی (گالینگور)، چاپ دهم، ۱۱۰۰ نسخه.
۳. شرح شوق: شرح و تحلیل اشعار حافظ، سعید حمیدیان، تهران: قطره، ۴۴۴۸ صفحه، وزیری (گالینگور)، ۵ جلد، چاپ هشتم، ۴۰۰ نسخه.
۴. شرح غزلیات حافظ، بهروز ثروتیان، تهران: نگاه، ۲۳۲۰ صفحه، ۴ جلد، وزیری (گالینگور)، چاپ سوم، ۱۰۰ نسخه.

۳.۵.۲. شرح بخشی از دیوان (چاپ نخست)

۱. کجا: شرح عرفانی غزل دوم جناب حافظ، سیدعباس موسوی مطلق، تهران: دانشیاران ایران، ۱۱۲ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۲. سخن عشق: ۱۳۰ غزل شورانگیز از حافظ (به همراه شرح کامل دشواری‌ها)، به کوشش: منوچهر علی‌پور، تهران: واش، ۲۵۶ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۳. سخن عشق: ۱۳۰ غزل شورانگیز از حافظ (به همراه شرح کامل دشواری‌ها)، گزینش و شرح: منوچهر علی‌پور، تهران: تیرگان، ۲۵۵ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۴. سوز دل حافظ، رمضان حسن‌پور رودبارکی و سیداکبر طباطبایی وایقان، تهران: زهره علوی، ۱۰۴ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.
۵. قصه‌ی ارباب معرفت، به اهتمام: راهب عارفی میناآباد، ویراستار: پریسا کشاورزحمید، تهران: راشدین، ۳۰۲ صفحه، وزیری، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.

۶. همراه با حافظ همگام با عشق (حافظانه‌ی ۲)، ابوالحسن امین افشار، بیرجند: متخصصان آینده، ۱۵۲ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۷. در محفل حافظ (شرح غزلی از حافظ)، سیدمحمدکاظم مداح (بیدل گرگانی)، مقدمه، تصحیح، توضیحات و حواشی: احمد سواررخش، تهران: اخص، ۵۶ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.
- ۶.۲. درباره‌ی حافظ (اندیشه، شعر و زندگی حافظ)
- ۱.۶.۲. درباره‌ی حافظ (چاپ نخست)
۱. از حکیم توس تا قلندر شیراز، رضا روزگر، بروجرد: کلهری، ۷۱ صفحه، وزیری (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۲. ای گدایان خرابات: (نگاهی به سی‌وسه غزل حافظ از منظر نقد کلی‌گرا، ساختارگرا و پساساختارگرا)، مهری تلخابی و قدمعلی سرامی، تهران: ترفند، ۴۶۶ صفحه، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.
۳. آشنایی با حافظ، سیدمحمدعلی جمالزاده، به‌کوشش: علی دهباشی، تهران: علم، ۲۱۴ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۵۵۰ نسخه.
۴. تجلی آداب و رسوم و فرهنگ عامه در آثار سعدی، مولانا و حافظ (نگاهی مردم‌شناختی به ادبیات فارسی)، محمد شربتیان و یعقوب شربتیان، تهران: آوای نور، ۱۹۹ صفحه، وزیری (شومیز)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.
۵. تجلی صلح و دوستی از منظر حافظ، مولانا و گوته (بررسی تطبیقی)، فرنگیس محمدی، با مقدمه‌ی ایرج افشارسیستانی، تهران: رصدعلم، وزیری (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۶. تحفه‌ی حافظ «قدسی»، شامل: سبک و افکار حافظ، اصطلاحات مهم ادبی ایهام‌ها، شرح چندغزل، واژه‌نامه و...، عظیم هادی‌پور، تهران: فرتاب، ۱۷۰ صفحه، نیم‌رحلی (شومیز)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.

۷. تلقی الشواریبی و زلیخه من اشعار حافظ‌الشیرازی (بررسی برداشت تطبیقی الشواریبی و زلیخه از غزل‌های حافظ شیرازی)، فاطمه حوائج، شیراز: زرینه، ۲۷۶ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.
۸. جام جهان‌بین (فرهنگ اساطیر در دیوان حافظ و سلمان ساوجی)، زیور میارنعمیمی، تهران: تیرگان، ۵۱۶ صفحه، وزیری (شومیز)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.
۹. جهان‌خاتون معشوقه حافظ: سیری در شرح زندگی حافظ، افکار و عقاید و اصطلاحات مردم شیراز در قرن هشتم و انعکاس آن در اشعار حافظ، ضرب‌المثل‌ها در اشعار حافظ، طنز در اشعار حافظ، برگگی از دفتر خاطرات محمد گل‌اندام، سیدکاظم کمالی، شیراز: کاغذ سپید، ۱۲۹ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۱۰. چاشنی طنز در اشعار حافظ، ناصر ناصری، تبریز: اختر، ۲۵۸ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۲۰۰ نسخه.
۱۱. حافظ ریاستیز (ویراست دوم)، مسعود احمدی‌نژاد، بهبهان: هوتران، ۹۷ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.
۱۲. حافظ شیرازی: زندگی‌نامه‌ی شاعر بزرگ خواجه شمس‌الدین محمدبن محمد حافظ شیرازی، سپیده اسماعیلی، تهران: کتابچه، ۴۴ صفحه، جیبی (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۱۳. حافظ و قرآن، نظام‌الدین نوری‌کوتنائی، تهران: زهره، ۲۱۰ صفحه، وزیری (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۱۴. حافظ و مدح، خدیجه حسنونند، خراسان رضوی (فیض‌آباد مهولات): جالیز، ۱۰۵ صفحه، وزیری (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۱۵. حافظ و...، احمد ارشاد، شیراز: تخت جمشید، ۱۲۸ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.

۱۶. حافظ، *مصلح اجتماعی*، فروزان خزائنی، تهران: ژرف، ۲۳۴ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.
۱۷. حافظ‌شناخت، عبدالعلی دست‌غیب، تهران: کتاب سرزمین، ۸۳۶ صفحه، ۲ جلد، وزیری (گالینگور)، چاپ اول، ۴۰۰ نسخه.
۱۸. *خلوت انس: تحلیل اندیشه‌ها و شخصیت حافظ*، محمدتقی جعفری، قم: ارمغان طوبی، ۳۸۲ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۳۰ نسخه.
۱۹. *رطل گران: جستاری چند در حافظ‌شناسی*، علی صفرزاده، مقدمه: علی‌اکبر کمالی‌نهاد، اراک: نگار کمال، ۱۲۶ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۲۰۰ نسخه.
۲۰. *رقص قافیه‌ها: قافیه در غزلیات و سروده‌های حافظ*، گردآورنده: محبوبه امینی‌اشنی، تهران: سارات، ۵۰ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۲۱. *ریم در هنر نقاشی و اشعار حافظ*، فرزانه رضانیا، اردبیل: ثنای سرخ، ۱۲۵ صفحه‌ی مصور (رنگی)، وزیری (گالینگور)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.
۲۲. *زبان غزل: تحلیل زبان غنایی غزلیات سعدی و حافظ بر بنیاد نظریه‌ی ساخت‌گرایی*، پونه ناشر، تهران: روشن‌اندیشان، ۲۸۴ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۲۳. *سبوی عشق و عرفان*، نغمه حکمت‌شعار، تهران: ملائک، ۱۷۹ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۲۰۰ نسخه.
۲۴. *شکرانه‌های شاعرانه (نگاهی تخصصی به جلوه‌های شکر در اشعار حافظ و سعدی)*، بهروز حاجی بابائی اسفرورینی و علی حاجی‌بابایی، قم: مهر امیرالمومنین (ع)، ۱۶۸ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۲۵. *صلح و جنگ حافظ*، کامران پاشایی‌فخری، سعیده صمیمی و پروانه عادل‌زاده، تبریز: مولی‌علی، ۱۲۶ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.

۲۶. عرفان حافظ (حافظ لسان‌الغیب، از کجا و چه و با چه کسانی سخن می‌گوید)، دین محمد درک‌زهی، سندج: تافگه، ۲۹۴۰ صفحه، وزیری (گالینگور)، ۵ جلد، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۲۷. غمکده‌ی مولوی و حافظ، فاطمه سلمانی، تهران: طراوت، ۱۵۰ صفحه، جیبی (شومیز)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.
۲۸. فلسفه‌ی زندگی از نظر حافظ، سیدمحمد حکاک، قزوین: سایه‌گستر، ۱۴۴ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۲۹. کار سبک‌باران: بازخوانی شعر حافظ در جست‌وجوی خوش‌روانی، فرشید سادات شریفی، پژوهش‌یار: امیر مرادی، بازنگری: همیاران گروه علمی آموزشی سماک، یاسوج: انتشارات رزبار، ۲۷۶ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۳۰. مدار سیر و سلوک عرفانی حافظ، محمدنقی تسکین‌دوست، ویراستار: محمدصادق تبریزی، تهران: فیض کاشانی، ۷۴۲ صفحه‌ی مصور، وزیری (گالینگور)، چاپ اول، ۲۵۰ نسخه.
۳۱. مراقبه بر شعله‌ی عشق: رسیدن به سلامتی با استفاده از اشعار مولوی، حافظ... همراه با نظریات علمی (به‌صورت پرسش و پاسخ)، عبدالحسین حق‌بین، شیراز: مرجع علم، ۸۴ صفحه، پالتویی (شومیز)، چاپ اول، ۲۰۰ نسخه.
۳۲. مقایسه‌ی محتوای غزلیات حافظ، سعدی و پیدل دهلوی از منظر گناه، پریسا دوستی، اردبیل: نگین سبلان، ۱۸۴ صفحه، وزیری (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۳۳. همنشینی با حافظ، مارال میرچی، قم: پورصائب، ۲۵۶ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.
۳۴. یک فروغ رخ ساقی (سیری در مکاشفه‌های عرفانی در عبهرالعاشقین، دیوان حافظ و دیوان شمس با تکیه بر روان‌شناسی نوین)، یسرا طهماسبی‌زاده، اراک: دانش‌کیان، ۲۱۶ صفحه، وزیری (شومیز)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.

۲.۶.۲. درباره‌ی حافظ (چاپ مجدد)

۱. *از کوچ‌های زندان: درباره‌ی زندگی و اندیشه حافظ*، عبدالحسین زرین‌کوب، تهران: سخن، ۲۸۰ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ بیست‌ودوم، ۲۲۰۰ نسخه.
۲. *اندیشه‌های روان‌شناختی حافظ*، کامران پاشایی‌فخری، پروانه عادل‌زاده و سعید فتحی، تبریز: مولی‌علی، ۱۲۴ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ دوم، ۱۰۰۰ نسخه.
۳. *این کیمیای هستی*، نویسنده: محمدرضا شفیعی‌کدکنی، به‌اهتمام: ولی‌الله درودیان، تهران: سخن، ۱۲۷۸ صفحه، رقعی (گالینگور)، ۳ جلد، چاپ پنجم، ۷۷۰ نسخه.
۴. *این کیمیای هستی*، نویسنده: محمدرضا شفیعی‌کدکنی، به‌اهتمام: ولی‌الله درودیان، تهران: سخن، ۱۲۸۶ صفحه، رقعی (گالینگور)، ۳ جلد، چاپ ششم، ۷۷۰ نسخه.
۵. *آب طربناک (تحلیل موضوعی دیوان حافظ)*، سیدیحیی یثربی، تهران: علم، ۶۳۹ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ دوم، ۴۴۰ نسخه.
۶. *آئینه‌ی جام: شرح مشکلات دیوان حافظ*، عباس زریاب‌خویی، تهران: علمی، ۴۲۴ صفحه، رقعی (گالینگور)، چاپ سوم، ۳۰۰ نسخه.
۷. *بحث در آثار و افکار و احوال حافظ*، قاسم غنی (با مقدمه‌ی محمد قزوینی)، تهران: هرمس، ۲ جلد در یک مجلد، ۱۴۱۰ صفحه، چاپ دوم، ۱۰۰۰ نسخه.
۸. *حافظ اندیشه: نظری به اندیشه‌ی حافظ همراه با انتقادگونه‌ای از تصوف*، مصطفی رحیمی، تهران: نشر نو، ۳۱۷ صفحه، رقعی (گالینگور)، چاپ دوم، ۷۷۰ نسخه.
۹. *حافظ به‌روایت عباس کیارستمی*، عباس کیارستمی، تهران: فرزانه‌روز، ۶۹۲ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ نهم، ۱۰۰۰ نسخه.
۱۰. *حافظ معنوی: غزلیات حافظ به‌روایت دکتر دینانی*، کریم فیضی، تهران: اطلاعات، ۶۴۸ صفحه، ۲ جلد، وزیری (گالینگور)، چاپ سوم، ۵۲۵ نسخه.
۱۱. *حافظ معنوی: غزلیات حافظ به‌روایت دکتر دینانی*، کریم فیضی، تهران: اطلاعات، ۹۹۴ صفحه، ۲ جلد، وزیری (گالینگور)، چاپ ششم، ۵۲۵ نسخه.

۱۲. حافظ ناشنیده‌پند: برگگی چند از دفتر خاطرات محمد گل‌اندام، ایرج پزشک‌زاد، تهران: قطره، ۲۸۲ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ هفدهم، ۱۰۰۰ نسخه.
۱۳. دیر مغان: گزارش بیست غزل حافظ برپایه‌ی زیباشناسی و باورشناسی، میرجلال‌الدین کزازی، تهران: گویا، ۳۴۰ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ دوم، ۳۰۰ نسخه.
۱۴. ذهن و زبان حافظ: با افزایش دهها مقاله (ویراست سوم)، بهاء‌الدین خرمشاهی، تهران: ناهید، ۷۰۷ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ یازدهم، ۱۱۰۰ نسخه.
۱۵. زمینه‌های تاریخی مدحی اشعار حافظ، سیدجواد مرتضایی، تهران: امیرکبیر، ۲۸۴ صفحه، وزیری (شومیز)، چاپ دوم، ۲۰۰ نسخه.
۱۶. شاخه نبات: زندگی پرماجرایی حافظ و شاخه نبات (معشوقه‌اش)، حمزه سردادور، تهران: پر، ۳۴۴ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ چهارم، ۱۱۰ نسخه.
۱۷. عرفان حافظ، مرتضی مطهری، تهران: صدرا، ۱۶۰ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ چهلیم، ۸۰۰ نسخه.
۱۸. عرفان و رندی در شعر حافظ، داریوش آشوری، تهران: مرکز، ۴۰۶ صفحه، رقعی (گالینگور)، چاپ هفدهم، ۶۰۰ نسخه.

۷.۲. حافظ و دیگران

۱. کیمیای عشق: تطبیق و بررسی غزل‌های حافظ و سعدی، معین صفاری، تهران: آمه قلم، ۲۴۳ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.
۲. چشم‌های حافظ: اشعار حافظ و نقاشی‌های ویکتوروارلی، تألیف و گرافیک: پدرام حکیم‌زاده، ۱۴۴ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.

۸.۲. مشاعره، تضمین و استقبال با غزل‌های حافظ

۱. بیان قطره‌ای از دریای دعای شریف کمیل با تضمین غزلیاتی از حافظ، امین وداد، بیرجند: چهاردرخت، ۵۳ صفحه، رقعی (شومیز)، چاپ اول، ۵۰۰ نسخه.
۲. مشاعره‌ی حافظ: (دیوان کامل حافظ به ترتیب حروف الفبا)، گردآورنده: زهرا کشت‌کار، شیراز: کتیبه‌ی نوین، ۵۲۰ صفحه، وزیری (شومیز)، چاپ اول، ۱۰۰۰ نسخه.

۳. نتیجه‌گیری

براساس آمار کتابخانه‌ی ملی و خانه‌ی کتاب، در سال ۱۳۹۹، ۱۶۰ عنوان کتاب، در پیوند با حافظ منتشر شده است. این آمار نشان‌دهنده‌ی افزایش تألیف درباره‌ی حافظ در مقایسه با سال ۱۳۹۸ است. در این میان کتاب‌هایی با موضوع «درباره‌ی حافظ: اندیشه، شعر و زندگی حافظ» با ۳۴ عنوان کتاب بیشترین تعداد را به خود اختصاص داده است. همچنین مقایسه‌ی موضوعی کتاب‌ها نشان می‌دهد، کتاب‌هایی با موضوع فال حافظ، اعم از چاپ نخست یا مجدد، مانند سال قبل در شمار آثار پرتیراژ قرار دارد.

یادداشت

۱. رک. فیروزآبادی (۱۳۹۹)
۲. رک. دفترهای حافظ‌پژوهی شماره‌های یک تا بیست و سوم.
۳. براساس آمار کتابخانه‌ی ملی، این کتاب در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ نیز به چاپ رسیده است؛ اما اطلاعاتی از این‌که در سال ۱۳۹۹ برای چندمین بار منتشر شده است، موجود نیست.
۴. این کتاب دوزبانه است و عنوان لاتین آن که در کتابخانه‌ی ملی درج شده، به این شرح است:

Drunk with love[Book]/ selected poems of Hafez

منبع

فیروزآبادی، ماندانا. (۱۳۹۹). «کتاب‌شناسی حافظ در سال ۱۳۹۸ خورشیدی». دوفصلنامه‌ی حافظ‌پژوهی، سال ۲۳، شماره‌ی ۲۴ (دوره‌ی جدید، شماره‌ی ۳)، صص ۷۳-۹۴.

